

ÚJABB MÉRFÖLDKŐ A LENGYEL BÍRÓSÁGI REFORM ÜGYÉBEN*

Széles Krisztina¹

2017 őszén a lengyel törvényhozás az igazságügyi rendszer átalakítását célzó új jogszabályokat fogadott el. Már ekkor élés bírálatok övezték a reformokat, ellenzői megkérdőjelezték azok összeegyeztethetőségét a jogállamisággal és a bírói függetlenséggel. A sikertelen párbeszéd, a figyelmen kívül hagyott ajánlások végül kötelezettségszegési eljárás megindítását eredményezték. Az ügy 2018. október 2-án került az Európai Unió Bírósága elé. A Bizottság keresetében az uniós jog megsértésére hivatkozott. Indítványában gyorsított eljárás lefolytatását és a kifogásolt reformokat megelőző állapot helyreállítását kérte.

A Közjavak c. folyóirat nyomon követi a lengyel bírósági reform „életútját”. Többek között a kétes jogszabályok elfogadásáról², a megindított kötelezettségszegési eljárásról³ és a Bíróság első lépéseiről⁴ is több tanulmány született. Hogy mi történt azóta? A Bíróság felfüggesztette a legfelsőbb bíróságok nyugdíjkorhatárát érintő reformjainak a végrehajtását és az ügyben a főtanácsnoki indítvány is megszületett. Vajon mi lesz a vége? Vajon a reform sorsát az ideiglenes intézkedés már sejtette, a főtanácsnoki indítvány pedig egyenesen előrevetíti?

1. A kifogásolt reform

2018. április 3-tól az új legfelsőbb bírósági törvény 70-ről 65 évre csökkentette a legfelsőbb bírók nyugdíjkorhatárát. Annak ellenére, hogy a szabályozás értelmében a 65. életévüket betöltött bírák kérhetik tisztségük meghosszabbítását, csak bizonyos feltételek mellett maradhatnak bírói szolgálatban. Szükséges a státusz további betöltésére irányuló szándéknyilatkozat, valamint orvosi igazolás, mely szerint az egészségi állapotuk lehetővé teszi a további ítélkezést. A harmadik - igazán kifogásolt feltétel -, hogy a köztársasági elnök engedélye kell a mandátum meghosszabbításához. Mindemellett kételyeket vett fel, hogy a köztársasági elnök „vétőjával” szemben nincs semmiféle jogorvoslati lehetőség, bírói felülvizsgálat. – amit egyébként az eljárás során Lengyelország is elismert.

---

* DOI 10.21867/KjK/2019.1.3.

¹ Dr. Széles Krisztina, doktorandusz, Debreceni Egyetem, Marton Gáza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola

² <https://kozjavak.hu/utolso-szog-jogallamisag-koporsojan-mi-lesz-lengyel-biroi-fuggetlenseggel>

³ <http://kozjavak.hu/unios-atomfegyver-kerul-bevetesre-lengyelorszaggal-szemben-lengyel-igazsagugyi-reform>

⁴ <http://kozjavak.hu/ujabb-fordulat-lengyel-birosagi-reform-ugyeben>

A Bíróság szerint az unió által védett értékek megkövetelik az ügy mielőbbi tisztázását, emiatt november közepén helyt adott a gyorsított eljárás iránti kérelemnek.

2. A sejtelmes ideiglenes intézkedés

A Bizottság szerint a vitatott rendelkezések végrehajtása magában hordozza az Unió által védett értékek – különösen a bírói függetlenség, a tisztességes eljárás és a jogállamiság – sérelmét. Erre tekintettel kérte az Európai Unió Bíróságát, hogy mindaddig, amíg nem születik döntés az uniós jog sérelme tárgyában, hozzon ideiglenes intézkedést a súlyos károk elkerülése érdekében. E kérelemnek a Bíróság mondhatni azonnal helyt adott, már október 19-én (tehát két héttel a kötelezettségzegési eljárás megindítása után) ideiglenes hatállyal elrendelte a kifogásolt reformok felfüggesztést.

December közepén a „végleges” végzés is megszületett, amiben a Bíróság megerősítette, hogy Lengyelországnak fel kell függesztenie a vitatott rendelkezések végrehajtását. E végzésében a Bíróság kötelezi a lengyel döntéshozókat, hogy tegyenek meg minden szükséges intézkedést annak érdekében, hogy a reformok előtti állapotot helyreállítsák. Ennek megfelelően a kifogásolt jogszabályok alapján nyugdíjazott legfelsőbb bírák jogállását állítsák vissza, méghozzá korábbi álláshelyüknek megfelelően és biztosítsák az őket megillető jogokat és foglalkoztatási feltételeket.

Az ideiglenes intézkedés alapján Lengyelországnak tartózkodnia kell új bírák és új elnök kinevezésétől, sőt ideiglenesen megbízott vezető kijelölésétől is. Tehát az ügyben érintett elnök pozícióját is maradéktalanul vissza kell állítania.

A Bíróság végzésben egy hónapot adott mindezek végrehajtására és előírta, hogy Lengyelország az ügy befejezéséig havi rendszerességgel tájékoztassa a Bizottságot a végzésben foglaltakat biztosító intézkedésekről.

3. A vészjósló főtanácsnoki indítvány

2019. április 11-én megszületett a főtanácsnoki indítvány. A Bizottság keresetében két uniós rendelkezés megsértésére hivatkozik. Egyiket az EUSz., a másikat az Alapjogi Charta tartalmazza. A főtanácsnok szerint ezeket külön kell kezelni.

A Charta rögzíti a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való jogot. A főtanácsnok úgy véli, e hivatkozás elfogadhatatlan, mivel a Charta rendelkezései csak uniós jog végrehajtása esetén hívhatóak fel, de a Bizottságnak nem sikerült alátámasztania, hogy Lengyelország uniós jogot hajtott végre a reformok kapcsán.

Nem ez a helyzet az EUSz. hivatkozott rendelkezésével, ami a hatékony bírói jogvédelemről szól. A főtanácsnok szerint a Bizottságnak sikerült bizonyítania,

hogy a reformok jelentős hatással vannak a bíróság összetételére, mivel 72 bíróból 27-et érintenek, továbbá azt is alátámasztotta, hogy egyedi jogszabályokról van szó, amik módosítását véglegesnek szánták. A főtanácsnok egyetért azzal is, hogy a hirtelen és váratlan elmozdítás a közbizalmat is megingatja.

A főtanácsnok indítványában emlékeztet arra, hogy a bírák elmozdíthatatlansága a bírói függetlenség alapja és megnyilvánulása, ami azt jelenti, hogy törvényben meghatározott indokok és biztosítékok hiányában nem lehet őket elbocsátani, felfüggeszteni, áthelyezni és nyugdíjazni sem. Ennek megfelelően biztosítani kell, hogy a bírák garantált hivatali idővel rendelkezzenek a kötelező nyugdíjkorhatár eléréseig vagy megbízatásuk lejártáig. Őket csak egyedi esetekben, kizárólag alkalmatlanság vagy hivatali méltatlanság esetén lehet elmozdítani. Korai nyugdíjazásra pedig csak akkor kerülhet sor, ha az érintett bíró kéri, vagy egészségügyi indok teszi szükségessé időelőtti menesztését. Az elmozdíthatatlanság azt is jelenti, hogy a kötelező nyugdíjkorhatár visszaható hatállyal nem változtatható meg.

A főtanácsnok álláspontja szerint bár a tagállamok rendelkeznek hatáskörrel a bírák nyugdíjkorhatárának kiigazítására a társadalmi és gazdasági változásokra tekintettel, de közben a bírói függetlenség és elmozdíthatatlanság uniós követelményeit nem veszélyeztethetik. A főtanácsnok az előbb kifejtettek alapján úgy látja, hogy a vitatott intézkedések e követelménynek nem tesznek eleget.

A bírói függetlenség esszenciális része, hogy a bírák autonóm módon látják el feladataikat, azaz, nincsenek alárendelve, nem utasíthatóak, döntéseik mindenféle külső beavatkozástól vagy nyomástól mentesek. – legalábbis optimális esetben. A főtanácsnok megjegyzi, hogy a jelen ügyben Lengyelország elismerte, hogy a köztársasági elnök engedélyezési jogával szemben nincs bírói vagy egyéb jogorvoslatnak helye.

4. A lengyel védekezés

A Lengyelország a köztársasági elnöknek juttatott diszkrecionális jogkör kapcsán hivatkozik a nemzeti alkotmányra, ami a köztársasági elnöknek előjogokat biztosít és a lengyel jogban meglévő biztosítéki rendszerre is, ami a függetlenséget hivatott garantálni. Felhossa a nemzeti igazságszolgáltatási tanács (továbbiakban: NIT) álláspontját is, miszerint nincs szó indokolatlanul tág jogköréről. A főtanácsnok megjegyzi, hogy a NIT álláspontja nem kötelező erejű, szerepe inkább formális. A főtanácsnok szerint ez az érvelés nem képes eloszlatni azt a benyomást, hogy a vitatott intézkedés sérti a bírák függetlenségét.

A védekezés részeként más tagállam jogára és az Unió Bíróságára is hivatkozik. A főtanácsnok előbbit azzal hárítja el, hogy más tagállamok rendszerét nem lehet összehasonlítani a lengyelországi helyzettel, mivel más jogi, politikai és

társadalmi kontextusban működnek, és semmiképpen sem befolyásolják azt, hogy Lengyelország nem teljesítette a kötelezettségeit. Az Unió Bíróságára történő hivatkozás szintén irreleváns, hiszen nem e Bíróság bíráinak nyugdíjkorhatárát módosították, és egyébként is nemzetek feletti szinten helyezkedik el.

***

A fentiekre tekintettel a főtanácsnok úgy ítéli meg, hogy a vitatott lengyel reformok sértik a bírói függetlenséget, mivel a köztársasági elnök engedélyezési joga külső beavatkozást és nyomást jelent a legfelsőbb bíróság bíraira, ezáltal befolyásolja a független ítélet és határozathozatalt is. A bírói függetlenség sérelme egyben az uniós jog sérelmét is jelenti, hiszen az EUSz-ben rögzített hatékony bírói védelem alapja a bírói függetlenség. A főtanácsnok szerint tehát meg kellene állapítani Lengyelország kötelezettségzegést.

A következő hónapokban kiderül, vajon a Bíróság is egyért-e ezzel és a győztesnek tűnő „jogállamisági harc” első fordulójában elbukik-e Lengyelország. Korán sincs vége a küzdelemnek, hiszen a reform más rendelkezéseivel szemben is kötelezettségzegési eljárás indult. A Bizottság megítélése szerint a fegyelmi kamarák fokozzák a bírák feletti politikai ellenőrzést, ami szintén a bírói függetlenség sérelmét jelentheti.

Források jegyzéke:

- <https://curia.europa.eu/jcms/upload/docs/application/pdf/2019-04/cp190048hu.pdf>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=209302&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=1613516>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=D64D17AFD8449B8FF71F85E562706947?text=&docid=207961&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=6229869>
- <http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf;jsessionid=D64D17AFD8449B8FF71F85E562706947?text=&docid=212921&pageIndex=0&doclang=hu&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=6229869>